# YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
7 päivänä toukokuuta 1998 *

Asiassa C-113/96,

jonka Bundessozialgericht (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

**Manuela Gómez Rodríguez ja Gregorio Gómez Rodríguez**

vastaan

**Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz**

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6), 6 ja 78 artiklan sekä EY:n perustamissopimuksen 48 ja 51 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Gulmann (esittelevä tuomari) sekä tuomarit J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet ja P. Jann,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: G. Cosmas,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Manuela Gómez Rodríguez ja Gregorio Gómez Rodríguez, edustajanaan Espanjan Düsseldorfin konsulaatin sosiaaliosaston päällikkö Antonio Pérez Garrido,

— Saksan hallitus, asiamiehinään liittovaltion talousministeriön talousneuvos Ernst Röder ja saman ministeriön koeajalla oleva hallitusneuvos Sabine Maass,

— Kreikan hallitus, asiamiehinään valtion oikeudellisen neuvoston avustava oikeudellinen neuvonantaja Fokion Georgakopoulos ja ulkoasiainministeriön Euroopan yhteisöjä koskevia asioita hoitavan erityisosaston oikeudellinen apulaiserityisneuvonantaja Ioanna Galani-Maragkoudaki,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston valtionasiamies Gloria Calvo Díaz,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään liittokanslerinviraston perustuslakiyksikön ministerineuvos Wolf Okresek,

— Ruotsin hallitus, asiamiehenään oikeudellisen yksikön päällikkö Lotty Nordling,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Peter Hillenkamp ja oikeudellisen yksikön virkamies Maria Patakia,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Manuela Gómez Rodríguezin ja Gregorio Gómez Rodríguezin, edustajanaan Antonio Pérez Garrido, Saksan hallituksen, asiamiehenään liittovaltion talousministeriön ylempi hallitusneuvos Bernd Kloke, Kreikan hallituksen, asiamiehenään Fokion Georgakopoulos, Espanjan hallituksen, asiamiehenään valtionasiamies Santiago Ortiz Vaamonde, ja komission, asiamiehenään Peter Hillenkamp, 12.6.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 25.9.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

**tuomion**

1 Bundessozialgericht on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 8.2.1996 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 5.4.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6; jäljempänä asetus), 6 ja 78 artiklan sekä EY:n perustamissopimuksen 48 ja 51 artiklan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty yhtäältä Manuela Gómez Rodríguezin ja Gregorio Gómez Rodríguezin sekä toisaalta Landesversicherungsanstalt Rheinprovinzin (jäljempänä Landesversicherungsanstalt) välisessä riita-asiassa, joka koskee orvon eläkkeen myöntämistä.

3 Manuela Gómez Rodríguez ja Gregorio Gómez Rodríguez asuvat Espanjassa. Heidän isänsä, joka oli Espanjan kansalainen, oli vakuutettu palkattuna työntekijänä 56 kuukauden ajan Saksassa ja 80 kuukauden ajan Espanjassa. Hän kuoli viimeksi mainitussa maassa helmikuussa 1985 ilman, että hän olisi saanut eläkettä.

4 Landesversicherungsanstalt myönsi 23.8.1988 tekemillään päätöksillä Manuela Gómez Rodríguezille ja Gregorio Gómez Rodríguezille orvon eläkkeet 7.2. ja 31.12.1985 väliseksi ajaksi Saksan liittotasavallan ja Espanjan kuningaskunnan välillä sosiaaliturvasta 4.12.1973 tehdyn sopimuksen (BGBl II 1977, s. 687) määräysten nojalla, sellaisena kuin se on muutettuna 17.12.1975 tehdyllä muutoksella (BGBl II 1977, s. 722). Saksalainen laitos oli lisäksi tiedottanut heille, että 1.1.1986 lähtien, jolloin Espanjan kuningaskunta liittyi Euroopan yhteisöihin, espanjalainen eläkevakuutuslaitos oli yksin toimivaltainen myöntämään orpojen etuuksia muun muassa asetuksen 78 artiklan 2 kohdan mukaan.

5 Tässä säännöksessä säädetään seuraavaa:

"Orvon etuudet myönnetään seuraavien sääntöjen mukaisesti riippumatta jäsenvaltiosta, jonka alueella orpo tai hänestä tosiasiallisesti huolehtiva luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö asuu:

a) sellaisen kuolleen palkatun työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan orvolle, joka on vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alainen, tämän valtion lainsäädännön mukaisesti;

b) sellaisen kuolleen palkatun työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan orvolle, joka on usean jäsenvaltion lainsäädännön alainen:

i) sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella orpo asuu, edellyttäen, että ottaen tarvittaessa huomioon 79 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännökset oikeus yhteen 1 kohdassa tarkoitetuista etuuksista on saavutettu tämän valtion lainsäädännön mukaan;

tai

ii) muissa tapauksissa sen valtion lainsäädännön mukaisesti, jonka alainen vainaja oli pisimmän ajan, edellyttäen, että ottaen tarvittaessa huomioon 79 artiklan 1 kohdan a alakohdan säännökset oikeus yhteen 1 kohdassa tarkoitetuista etuuksista on saavutettu tämän lainsäädännön mukaan; jos mitään oikeutta ei ole saavutettu tämän lainsäädännön mukaan, edellytykset tällaisen oikeuden saavuttamiselle muiden jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen mukaan tutkitaan alenevassa järjestyksessä sellaisten vakuutus- tai asumiskausien pituuden mukaan, jotka ovat täyttyneet näiden jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaisesti.

— —"

6 Espanjalainen eläkevakuutuslaitos myönsi siten asianosaisille orvon eläkkeet 1.1.1986 lähtien siihen asti, kunnes nämä täyttivät 18 vuotta, jolloin oikeus orvon eläkkeeseen päättyi Espanjan lainsäädännön mukaan.

7 Manuela Gómez Rodríguez ja Gregorio Gómez Rodríguez hakivat näin ollen Landesversicherungsanstaltilta orvon eläkettä Saksan lainsäädännön perusteella, jonka mukaan näiden etuuksien maksamista jatketaan koulua käyville henkilöille enintään 25. ikävuoteen saakka.

8 Landesversicherungsanstalt hylkäsi hakemuksen, koska asetuksen 78 artiklan 2 kohdassa ei myönnetä oikeutta Saksan lainsäädännön mukaiseen orvon eläkkeeseen espanjalaisten eläkkeiden maksamisen lakattua, varsinkin kun käsiteltävänä olevassa asiassa ehdot eläkkeen saamiseen eivät täyttyneet, sillä vaadittu 60 kuukauden odotusaika ei ollut täyttynyt vainajan osalta.

9 Asianosaisten hakemuksen hylkäämisen johdosta tekemää oikaisuvaatimusta, kannetta ja valitusta ei hyväksytty.

10 Asianosaiset hakivat näin ollen 7.11.1994 muutosta (Revision) Bundessozialgerichtiltä. He toivat esille, että asetuksen 78 artiklan 2 kohdan b alakohdasta ei seuraa, että tiettynä ajankohtana määriteltyä toimivaltaa ei voida koskaan asettaa kyseenalaiseksi ottaen huomioon 79 artiklan 1 kohdan b alakohta. Heidän mukaansa oikeus saksalaiseen orvon eläkkeeseen lakkaa vain, jos eläkeoikeus saadaan Espanjan lainsäädännön perusteella. Näin ei enää ole käsiteltävänä olevassa tapauksessa, koska Espanjan lainsäädännössä säädetään orvon etuuksista vain 18. ikävuoteen asti.

11 Bundessozialgericht toteaa ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessään, että oikeudenkäynnin kohteena on sen selvittäminen, onko Landesversicherungsanstaltin maksettava asianosaisille uudelleen orvon eläkettä, jota se oli jo maksanut heille ennen Espanjan kuningaskunnan liittymistä Euroopan yhteisöihin, ottaen huomioon sen, että espanjalaisen eläkevakuutusyhtiön asianosaisille maksama orvon eläke lakkasi, kun molemmat heistä täyttivät 18 vuotta. Bundessozialgericht päätti siten lykätä ratkaisun antamista ja esitti yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko asetuksen N:o 1408/71 78 artiklan 2 kohdan b alakohtaa tulkittava niin, että etuuden myöntämiseen sovellettavan lainsäädännön määräytyminen tämän säännöksen perusteella on lopullinen myös sellaisessa tapauksessa, että henkilö on aluksi saanut tämän lainsäädännön perusteella oikeuden orvon eläkkeeseen toimivaltaisessa jäsenvaltiossa (tässä: asuinvaltiossa) mutta hän menetti myöhemmin tämän oikeuden ikärajan ylittymisen vuoksi, kun taas

toisessa jäsenvaltiossa, jonka lainsäädännön alainen vakuutettu henkilö on myös ollut, hän saisi asetuksen N:o 1408/71 79 artiklan perusteella oikeuden orvon eläkkeeseen tämän ajankohdan jälkeenkin, vai vaihtuuko sovellettava lainsäädäntö tällaisessa tapauksessa asetuksen 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan ii alakohdan mukaisesti?

2) Kuuluuko niihin sosiaaliturvaetuihin, joita orvot eivät voi menettää sen vuoksi, että kansallisessa oikeudessa voimaanpantua kahden jäsenvaltion välistä sopimusta ei voida enää soveltaa asetuksen N:o 1408/71 tultua voimaan, myös mahdollisuus saada sellaista orvon eläkettä, jonka yksi jäsenvaltio on jo myöntänyt asianomaiselle henkilölle kyseisen kahdenvälisen sopimuksen perusteella, pidemmän ajanjakson ajan (esim. koulunkäynnin tai ammatillisen koulutuksen perusteella senkin jälkeen, kun hän on täyttänyt 18 vuotta) kuin hän saisi sellaista orvon eläkettä, joka on maksettava toisen jäsenvaltion lainsäädännön perusteella, jota sovellettiin asetuksen N:o 1408/71 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla ?

3) Jos vastaus kysymykseen 2 on myöntävä, voivatko sellaiset orvot, joilla oli jo ennen asetuksen N:o 1408/71 voimaantuloa oikeus tietyn jäsenvaltion lainsäädännön mukaiseen orvon eläkkeeseen kahden jäsenvaltion välisen sosiaaliturvasopimuksen perusteella, saada uudelleen tämän saman oikeuden, jos nämä henkilöt eivät enää saa etuuksia, jotka alun perin määräytyivät toisen jäsenvaltion lainsäädännön perusteella, jota sovellettiin asetuksen N:o 1408/71 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla?"

## Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

12 Ensimmäisessä kysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy, onko asetuksen 78 artiklan 2 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että sen ii alakohdan säännöksiä sovelletaan tilanteeseen, jossa orvon eläke, johon etuuden saaja on aluksi saanut oikeuden i alakohdan nojalla asuinvaltiossaan, on lakannut ikärajan ylittymisen

vuoksi, kun toisessa jäsenvaltiossa, jonka lainsäädännön alainen vakuutettu henkilö on myös ollut, hänellä olisi oikeus orvon eläkkeeseen tämän ajankohdan jälkeenkin asetuksen 79 artiklassa säädetyn yhteenlaskemissäännön soveltamisen johdosta.

13 Saksan ja Itävallan hallitusten mukaan yhteisön lainsäätäjän tarkoitus ja samoin asian kannalta merkityksellisten asetuksen säännösten henki ja päämäärä puhuvat sen puolesta, että toimivalta ei vaihdu sen jälkeen, kun asuinvaltio on lakannut maksamasta perheavustuksia. Ne katsovat, että kyseessä olevassa säännöksessä toteutettu yhteensovittaminen perustuu periaatteeseen, jonka mukaan yksi jäsenvaltio eli asuinvaltio on toimivaltainen orvon eläkkeen maksamiseen. Mikäli näin ei olisi, jäsenvaltiot, joissa on säädetty korkeammasta ikärajasta, olisivat aina orvon asuinpaikasta riippumatta toimivaltaisia myöntämään orvolle vainajan kokonaistyövuosia vastaavan eläkkeen, riippumatta näissä jäsenvaltioissa täyttyneiden vakuutuskausien määrästä.

14 Pääasian kantajat sekä Espanjan ja Kreikan hallitukset katsovat puolestaan, että 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan i ja ii alakohta edellyttävät sovellettavan lainsäädännön määrittämistä koskevien arviointiperusteiden peräkkäistä soveltamista. Siten se seikka, että oikeus Espanjan lainsäädännön mukaisiin etuuksiin lakkaa, kun edun saajat täyttävät 18 vuotta, saa aikaan erilaisen tilanteen, joka vaatii eri lainsäädännön soveltamista asetuksen 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan ii alakohdan mukaisesti.

15 Kantajien mukaan 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohdan ilmaisu "edellyttäen, että oikeus yhteen 1 kohdassa tarkoitetuista etuuksista on saavutettu" merkitsee, että asuinvaltio on toimivaltainen vain siihen asti kunnes oikeus etuuksiin lakkaa tämän valtion lainsäädännön nojalla. Toisenlainen tulkinta olisi vastoin siirtotyöläisten vapaan liikkumisen ja tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, koska orvoilla olisi joka tapauksessa oikeus etuuksiin, jos he muuttaisivat asumaan Saksaan.

16 Komissio katsoo myös, että saksalaisen laitoksen toimivalta ei ole poissuljettu käsiteltävänä olevassa tapauksessa. Sen mukaan Espanjan kuningaskunta oli aluksi ensimmäinen toimivaltainen valtio; silloin kun näin ei ole tai kun tässä valtiossa ei enää ole mahdollista vedota johonkin oikeuteen, toimivalta kuuluisi järjestyksessä seuraavalle valtiolle eli Saksan liittotasavallalle.

17 Väitteensä tueksi Espanjan ja Kreikan hallitukset sekä komissio viittaavat yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan oikeus sen valtion vastuulla oleviin perhe-etuuksiin, jossa orpo asuu, ei lakkauta aikaisemmin saatua oikeutta määrältään suurempiin etuuksiin, joista toinen jäsenvaltio vastaa. Tällaisessa tilanteessa jälkimmäisen jäsenvaltion on maksettava etuuden täydennys (jäljempänä avustuksen täydennys), joka vastaa kahden etuuden määrän erotusta (ks. erityisesti asia 733/79, Laterza, tuomio 12.6.1980, Kok. 1980, s. 1915; asia 807/79, Gravina, tuomio 9.7.1980, Kok. 1980, s. 2205 ja asia C-251/89, Athanasopoulos ym., tuomio 11.6.1991, Kok. 1991, s. I-2797). Espanjan ja Kreikan hallituksien sekä komission mukaan se seikka, että pääasiassa ei ole maksettu täydennystä aiemmin, johtuipa tämä siitä, että laskettavaa eroa ei ole ilmennyt, tai siitä, että etuuksia ei ole haettu, ei voi aiheuttaa oikeuden lopullista menetystä.

18 Ruotsin hallitus väittää viitaten myös avustuksen täydennystä koskevaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, että pääasian kaltaisessa tapauksessa toisen jäsenvaltion on maksettava täydennys myös silloin, kun oikeus etuuksiin on lakannut asuinvaltiossa. Tällaisessa tilanteessa ei voida menetellä toisin kuin tilanteessa, jossa täydennystä maksetaan sen vuoksi, että etuuden määrä toisessa jäsenvaltiossa on suurempi kuin asuinvaltiossa voimassa oleva etuus.

19 Pääasian kantajien, Espanjan, Kreikan ja Ruotsin hallitusten sekä komission mukaan oikeus saksalaisiin etuuksiin voisi pääasian kaltaisessa tapauksessa perustua joko avustuksen täydennykseen liittyvään yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön tai 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan ii alakohdan säännöksiin, joita

sovelletaan, koska saman säännöksen i alakohdan nojalla saatu oikeus orvon eläkkeeseen asuinvaltiossa on lakannut.

20 Tältä osin on huomattava, että asiassa C-59/95, Bastos Moriana ym., 27.2.1997 antamassaan tuomiossa (Kok. 1997, s. I-1071) yhteisöjen tuomioistuin täsmensi avustuksen täydennystä koskevaa oikeuskäytäntöään. Se lausui siitä, onko jäsenvaltion toimivaltainen laitos asetuksen 77 tai 78 artiklan mukaan velvollinen myöntämään toisessa jäsenvaltiossa asuville eläkeläisille tai orvoille tällaisen täydennyksen silloinkin, kun eläkeoikeutta tai orvon oikeutta etuuteen ei ole saatu yksinomaan tässä valtiossa täyttyneiden vakuutuskausien perusteella.

21 Yhteisöjen tuomioistuin huomautti tältä osin, että 77 ja 78 artiklan säännösten tarkoituksena on sen jäsenvaltion määrittäminen, jonka lainsäädännön mukaan kyseiset etuudet myönnetään, eli ne myönnetään periaatteessa yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Kummankin artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohdan mukaan silloin, kun eläkeläinen tai kuollut työntekijä on kuulunut useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisuuteen, kyseiset etuudet myönnetään sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jossa eläkeläinen tai kuolleen työntekijän orpo asuu (em. asia Bastos Moriana ym., tuomion 15 kohta).

22 Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että avustuksen täydennystä koskeva sääntö (ks. etenkin em. asiat Laterza ja Gravina) perustui periaatteelle, jonka mukaan perustamissopimuksen 48—51 artiklan tavoitetta ei saavutettaisi, jos työntekijät menettäisivät sen vuoksi, että he ovat käyttäneet oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, sosiaaliset etunsa, jotka heille joka tapauksessa kuuluvat yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaan (em. asia Bastos Moriana ym., tuomion 17 kohta; ks. myös asia 24/75, Petroni, tuomio 21.10.1975, Kok. 1975, s. 1149, 13 kohta; Kok. Ep. II, s. 487).

23 Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että asetuksen 77 ja 78 artiklan soveltaminen, jossa säädetään, että vain asuinvaltio on toimivaltainen myöntämään kyseiset perhe-

etuudet, voisi johtaa siihen, että asianomaiset eivät saa toisen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla heille kuuluvia etuuksia. Tämän vuoksi näitä säännöksiä oli edellä mainituissa asioissa Laterza ja Gravina annetuissa tuomiossa tulkittu sillä tavoin, että periaate, jonka mukaan vain yksi valtio on velvollinen maksamaan etuuden, sisältää perheavustusten alalla poikkeuksen, jonka mukaan toinen jäsenvaltio voidaan velvoittaa myöntämään avustuksen täydennys (ks. em. asiassa Bastos Moriana ym. annettu tuomio, 18 kohta).

24 Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että kyseisen poikkeussäännön taustalla olevat perustelut huomioon ottaen sen soveltamisalaa ei voida laajentaa koskemaan tilannetta, jossa avustuksen täydennys myönnetään myös silloin, kun eläkeoikeus tai orvon oikeus etuuteen perustuu vain asetuksen säännöksiin vakuutuskausien yhteenlaskemisesta. Tässä tapauksessa 77 ja 78 artiklan soveltaminen ei estä asianomaisia saamasta toisen jäsenvaltion lainsäädännön perusteella myönnettäviä etuuksia (ks. em. asiassa Bastos Moriana ym. annettu tuomio, 19 kohta.)

25 Edellä mainittu huomioon ottaen on todettava, että pääasian kaltaisessa tapauksessa oikeus saksalaisiin etuuksiin ei voi perustua avustuksien täydennystä koskevan oikeuskäytännön soveltamiseen. Käsiteltävänä olevassa tapauksessa oikeutta saksalaisiin etuuksiin ei nimittäin ole saatu yksin Saksassa täytettyjen vakuutuskausien perusteella, eli asetuksen asuinvaltion toimivaltaa koskevien säännösten soveltaminen ei estä asianosaisia saamasta oikeuksia toisen jäsenvaltion lainsäädännön perusteella.

26 On siten todettava, että 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan ii alakohdan säännöksiä ei sovelleta pelkästään sen seikan johdosta, että 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohdassa tarkoitettu etuus asuinvaltiossa lakkaa ikärajan ylittymisen vuoksi, jolloin oikeus etuuteen yleisesti ottaen lakkaa.

27 Asetuksen 78 artiklan 2 kohdan tarkoituksena on osoittaa toimivaltainen valtio orvon etuuksien myöntämiseen, etenkin kun vainaja oli useamman jäsenvaltion lainsäädännön alainen. Tämän seurauksena sovelletaan vain yhden jäsenvaltion lainsäädäntöä, asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa mainitun yhden sovellettavan lainsäädännön periaatteen mukaisesti.

28 Tältä osin on muistettava, kuten yhteisöjen tuomioistuin on useaan otteeseen todennut, että jäsenvaltiot ovat yksin toimivaltaisia myöntämiensä etuuksien määrän sekä niiden keston määrittämiseen (ks. erityisesti asia C-2/89, Kits van Heijningen, tuomio 3.5.1990, Kok. 1990, s. I-1755, 19 kohta).

29 Näin ollen vetoaminen johonkin 78 artiklan 2 kohdan muuhun liittymäkohtaan ei saata toista jäsenvaltiota toimivaltaiseksi sen seurauksena, että 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohdassa osoitetun jäsenvaltion lainsäädännön mukainen etuuksien maksaminen päättyy, koska etuuden saaja ei enää täytä ikärajoihin liittyviä etuuksien myöntämisen edellytyksiä.

30 On lisäksi korostettava Saksan ja Itävallan hallitusten tavoin, että mikäli pääasian kantajien sekä Espanjan ja Kreikan hallitusten esittämä tulkinta hyväksyttäisiin, ne jäsenvaltiot, jotka ovat säätäneet orvon eläkeoikeutta koskevan korkeimman ikärajan, olisivat aina toimivaltaisia etuuksien suhteen orpojen asuinpaikasta riippumatta ja myös riippumatta niiden vakuutuskausien pituudesta, jotka vakuutettu oli täyttänyt eri jäsenmaissa.

31 Kuten Saksan hallitus on korostanut, 78 artiklan 2 kohdan b alakohdan ii alakohtaa ei ole sovellettava tilanteessa, jossa jäsenvaltio, jossa etuuden saaja asuu, katsoo, että etuuksien maksaminen ei ole enää tarpeellista esimerkiksi sen vuoksi, että etuuden saaja voi ikänsä puolesta huolehtia tarpeistaan tai että muut etuudet, kuten koulutustuki, korvaavat perhe-etuudet.

32 Tästä seuraa, että kun asuinvaltiossa saatu oikeus etuuteen lakkaa ikärajan ylittymisen vuoksi, toisen jäsenvaltion toimivaltainen laitos ei ole velvollinen myöntämään etuuksia asianomaisille, elleivät nämä ole saaneet oikeuttaan pelkästään tässä valtiossa täytettyjen vakuutuskausien perusteella.

33 Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on siten vastattava, että 78 artiklan 2 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että sen ii alakohdan säännöksiä ei sovelleta tilanteeseen, jossa oikeus orvon eläkkeeseen, joka oli aluksi saatu i alakohdan nojalla etuuden saajan asuinvaltiossa, on lakannut ikärajan ylittymisen vuoksi, kun taas toisessa jäsenvaltiossa, jonka lainsäädännön alaisuuteen vakuutettu henkilö on myös kuulunut, hänellä olisi oikeus orvon eläkkeeseen tämän ajankohdan jälkeenkin, mikäli asetuksen 79 artiklan yhteenlaskemissääntöä sovellettaisiin.

## Toinen ja kolmas ennakkoratkaisukysymys

34 Toisessa ja kolmannessa kysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy, onko pääasian kaltaisessa tilanteessa perustamissopimuksen 48 ja 51 artiklan vastaista, että työntekijät menettävät sosiaaliturvaetuja siitä johtuen, että kahdenvälistä sosiaaliturvasopimusta ei sovelleta asetuksen voimaantulon vuoksi.

35 Pääasian kantajien ja Espanjan, Kreikan ja Ruotsin hallitusten sekä komission mukaan kysymykseen on vastattava myöntävästi. Ne katsovat, että asiassa C-227/89, Rönfeldt, 7.2.1991 annetussa tuomiossa (Kok. 1991, s. I-323) asetetut edellytykset, sellaisina kuin niitä täsmennettiin asiassa C-475/93, Thévenon, 9.11.1995 annetussa tuomiossa (Kok. 1995, s. I-3813), täyttyvät käsiteltävänä olevassa asiassa.

36 Saksan ja Itävallan hallitukset katsovat sitä vastoin, että tätä oikeuskäytäntöä ei voida soveltaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen tilanteeseen. Ne huomauttavat erityisesti, että tällainen ratkaisu ei ole toteuttamiskelpoinen, koska olemassaolevat kahden- ja monenväliset sopimukset ovat niin erilaisia, että olisi hallinnolliselta kannalta järjetöntä velvoittaa jäsenvaltioiden laitokset ottamaan huomioon näihin sopimuksiin perustuvat oikeudet jokaisen siirtotyöntekijän osalta niiden oikeuksien lisäksi, jotka työntekijällä on kansallisen lainsäädännön ja yhteisön oikeuden perusteella.

37 On muistettava ensinnäkin, että asetuksen 6 artiklan mukaan asetuksella korvataan sen soveltamisalaan kuuluvien henkilöiden ja asioiden osalta tietyin varauksin kaikki sosiaaliturvasopimukset, jotka sitovat kahta tai useampaa jäsenvaltiota.

38 Yhteisöjen tuomioistuin totesi asetuksen 6 ja 7 artiklan tulkintaan liittyvässä asiassa 82/72, Walder, 7.6.1973 antamassaan tuomiossa (Kok. 1973, s. 599, 6 ja 7 kohta), että näistä säännöksistä ilmenee, että jäsenvaltioiden välisten sosiaaliturvasopimusten määräysten korvaaminen yhteisön asetuksilla on pakottava eikä salli muita poikkeuksia kuin asetuksessa nimenomaisesti mainitut edes siinä tapauksessa, että näiden sosiaaliturvasopimusten soveltamisalaan kuuluvat henkilöt saisivat niiden perusteella parempia etuuksia kuin asetuksen perusteella.

39 Kuitenkin edellä mainitussa asiassa Rönfeldt antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohtaa ja 51 artiklaa on tulkittava siten, että niiden vastaista on, että työntekijät menettävät sosiaaliturvaetunsa sen johdosta, että kahden tai useamman valtion välillä voimassaolevia kansallisessa lainsäädännössä voimaanpantuja sopimuksia ei sovelleta asetuksen voimaantulon vuoksi.

40 Edellä mainitussa asiassa Thévenon antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin tarkensi, että asiassa Rönfeldt annetussa tuomiossa taustalla ollut tilanne oli erityislaatuinen ja että siitä ei ollut kysymys käsiteltävänä olleen asian kaltaisessa tapauksessa, jossa vakuutettu oli käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkumiseen vasta asetuksen voimaantulon jälkeen, eli ajankohtana, jolloin asetus oli jo korvannut kahdenvälisen sopimuksen.

41 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa on todettava, että asianomaisten isä oli täyttänyt vakuutuskautensa Espanjassa ja Saksassa ennen Espanjan kuningaskunnan liittymistä Euroopan yhteisöihin ja että asiassa Rönfeldt annetussa tuomiossa esitettyä sääntöä, sellaisena kuin se on täsmennettynä asiassa Thévenon annetussa tuomiossa, on siten periaatteessa sovellettava.

42 Tästä seuraa, että pääasian kantajien kaltaiset henkilöt eivät voi menettää kyseessä olevan kahdenvälisen sopimuksen heille turvaamaa sosiaaliturvaetua.

43 Saksan hallitus korostaa tältä osin, että käsiteltävänä olevassa tapauksessa on jo suoritettu asetuksen N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä 21 päivänä maaliskuuta 1972 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72 (EYVL L 74, s. 1) 118 artiklan 1 kohdan nojalla kahdenväliseen sopimukseen ja asetukseen perustuvien etujen vertailu, jonka tuloksena asetuksen soveltaminen oli edullisempaa kuin sopimuksen soveltaminen.

44 Asetuksen N:o 574/72 118 artiklan 1 kohtaa sovelletaan tilanteisiin, joissa asetus tulee voimaan ajanjaksona, joka sijoittuu riskin toteutumisen ja etuuden määrän ensimmäisen vahvistamisen välille. Tässä tapauksessa säännöksessä säädetään, että eläkettä koskeva hakemus johtaa etuuden kaksinkertaiseen myöntämiseen, sekä sopimuksen mukaisesti kaudelle ennen asetuksen soveltamista että asetuksen mukaisesti asetuksen voimaantulon jälkeiselle kaudelle. Siinä säädetään myös, että jos sopimuksen määräysten mukaisesti laskettu määrä on suurempi kuin asetuksen säännösten mukaisesti laskettu määrä, kyseisellä henkilöllä on edelleen oikeus määrään, joka on laskettu sopimuksen määräysten mukaisesti.

45 Kun sopimukseen perustuvien ja asetukseen perustuvien etujen välillä on suoritettu vertailu, jonka tuloksena on, että asetuksen järjestelmä oli edullisempi kantajille, asiassa Rönfeldt annetussa tuomiossa esiin tullutta periaatetta ei sovelleta.

46 Päinvastaisessa tapauksessa kaikki siirtotyöläiset, joiden tilanne on samanlainen kuin kantajien, voisivat milloin tahansa vaatia asetuksen järjestelmän tai sopimuksen järjestelmän soveltamista heille sillä hetkellä edullisimman lopputuloksen mukaisesti.

47 Etujen tällainen vertailu, joka tehtäisiin jatkuvasti joka kerta, kun asianomaisten henkilökohtainen tilanne etuuden maksamisen aikana muuttuu, aiheuttaisi jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille huomattavia hallinnointivaikeuksia, koska vertailulla ei ole perustaa asetuksessa.

48 Toiseen ja kolmanteen kysymykseen on siten vastattava, että perustamissopimuksen 48 ja 51 artiklan vastaista on, että työntekijät menettävät sosiaaliturvaetuja siitä johtuen, että kahdenvälistä sosiaaliturvasopimusta ei sovelleta asetuksen voimaantulon vuoksi. Tätä periaatetta ei kuitenkaan voida soveltaa, kun asetuksen nojalla oli määritetty ensimmäisen kerran maksettavien etujen määrä ja kun jo silloin oli suoritettu asetuksen ja sopimuksen perusteella määräytyvien etujen välinen vertailu, jonka tuloksena asetuksen soveltaminen oli edullisempaa kuin sopimuksen soveltaminen.

## Oikeudenkäyntikulut

49 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan, Kreikan, Espanjan, Itävallan ja Ruotsin hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Bundessozialgerichtin 8.2.1996 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

**1) Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY)**

**N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83, 78 artiklan 2 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että sen ii alakohdan säännöksiä ei sovelleta tilanteeseen, jossa oikeus orvon eläkkeeseen, joka oli aluksi saatu i alakohdan nojalla etuuden saajan asuinvaltiossa, on lakannut ikärajan ylittymisen vuoksi, kun taas toisessa jäsenvaltiossa, jonka lainsäädännön alaisuuteen vakuutettu henkilö on myös kuulunut, hänellä olisi oikeus orvon eläkkeeseen tämän ajankohdan jälkeenkin, mikäli asetuksen 79 artiklan yhteenlaskemissääntöä sovellettaisiin.**

2) **EY:n perustamissopimuksen 48 ja 51 artiklan vastaista on, että työntekijät menettävät sosiaaliturvaetuja siitä johtuen, että kahdenvälistä sosiaaliturvasopimusta ei sovelleta asetuksen N:o 1408/71 voimaantulon vuoksi. Tätä periaatetta ei kuitenkaan voida soveltaa, kun asetuksen nojalla oli ensimmäisen kerran määritetty maksettavien etujen määrä ja kun jo silloin oli suoritettu asetuksen ja sopimuksen perusteella määräytyvien etujen välinen vertailu, jonka tuloksena asetuksen soveltaminen oli edullisempaa kuin sopimuksen soveltaminen.**

Gulmann Moitinho de Almeida Edward

Puissochet Jann

Julistettiin Luxemburgissa 7 päivänä toukokuuta 1998.

R. Grass C. Gulmann

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja